

Asia: VN/29084/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta luonnonsuojelulain muuttamiseksi - ennallistamissuunnitelma ja luonnonarvomarkkinoiden edistäminen

Lieventämishierarkiavelvoite ja luontoteko

Valitkaa alla olevista näkemyksenne mukainen vaihtoehto ja esittäkää sille perustelut lausunrossanne.

Vaihtoehto 1: Kestävyysraportointiin velvollisten yritysten pitäisi osoittaa kirjanpitolain mukaisella raportoinnillaan noudattavansa lieventämishierarkiaa, jotta niiden luontoteko voidaan hyväksyä rekisteriin. Velvollisuus ei ulottuisi yrityksiin tai muihin oikeushenkilöihin, joita kestävyysraportointivelvollisuus ei koskisi eli esimerkiksi pieniä ja keskisuuria yrityksiä, eikä esimerkiksi kuntia tai yksityishenkilöitä.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Perustelut vaihtoehdon 1 valinnalle

Kansainvälisesti vakiintuneen asiantuntijanäkemyksen mukaan biodiversiteettikrediittien ja luontotekojen hankinnassa on noudatettava lieventämishierarkiaa, vaikka kyseessä olisivat yrityksen aiheuttamasta suorasta haitasta riippumattomat vapaaehtoiset luontoteot eivätkä ekologiset kompensaatit. Vain sitomalla krediittien ja luontotekojen osto osaksi lieventämishierarkiaa voidaan varmistaa toiminnan uskottavuus, välttää viherpesun riskit ja mahdollistaa todellinen, mitattava luontoposiitivisuus. Suomessa ei ole mielestämme kestävää omaksua luontotekojen käyttöön linjausta, joka poikkeaa kansainvälisesti hyväksytyistä periaatteista.

Lieventämishierarkian noudattamisen tärkeyttä luontoteoissa korostavat kaikki kolme maailmanlaajuisesti keskeisintä toimijaa: YK:n alainen Biodiversity Credit Alliance (BCA), International Advisory Panel on Biodiversity Credits (IAPB) sekä World Economic Forum (WEF). Nämä organisaatiot julkaisivat vuonna 2025 yhdessä biodiversiteettikrediittimarkkinoiden "korkean tason periaatteet". Periaatteiden yksi keskeinen ydinviesti on, että lieventämishierarkia on välttämätön perusta kaikille luontohyviksille ja -teoille.

Edellä mainitut korkean tason periaatteet edellyttävät biodiversiteettikrediittien ja luontotekojen ostajita seuraavaa: 1) Strateginen pohja: Krediittien hankinnan on perustuttava yrityksen julkiseen luontostrategiaan; 2) Priorisointi: Toimijoiden on ensisijaisesti vältettävä ja minimoitava omat luuntohaittansa (lieventämishierarkia) ennen ulkopuolisten krediittien hyödyntämistä luontoposiivisuusväittämässä. 3) Läpinäkyvyys: Yritysten on avattava julkisesti sekä luontostrategiansa että hierarkian noudattamisen vaiheet.

Lähde: BCA, IAPB, WEF 2025: High-level Principles to Guide the Biodiversity Credit Market

(https://www.biodiversitycreditalliance.org/wp-content/uploads/2025/05/377455_High_Level_Principles_to_Guide_the_Biodiversity_Credit_Market_En_v7_May-2025.pdf)

Yleislausunto luonnonsuojelulain muuttamisesta

103 § Luonnonarvojen tuottaminen

Pidämme ehdotettua muutosta 103 §:ään erittäin tärkeänä ja ajatukseltaan oikeana. Käyttötarkoituksen laajentaminen ekologisesta kompensatiosta vapaaehtoihin luontotekoihin ilman suoraa linkkiä ostajan itsensä aiheuttamiin haittoihin mahdollistaa huomattavasti laajemman yksityisen sektorin osallistumisen luonnonarvojen rahoittamiseen. Kuten edellisessä vastauksessamme totesimme, pidämme kuitenkin tärkeänä, että myös luontotekojen ja biodiversiteettikrediittien käytössä edellytetään lieventämishierarkiaa, mikä on kansainvälisesti hyväksytty toimintakäytäntö.

Suojeluhyvityksen nykyiset esteet (LSL 100 §)

Haluamme nostaa lausunnossamme esille merkittävän epäkohdan koskien suojeluhyvitystä, jonka käyttö on luonnonsuojelulla ja sen alaisella kompensatioasetuksella tehty käytännössä mahdottomaksi. Voimassa oleva sääntely rajaa suojeluhyvityksen käyttämisen vain luonnontilaltaan edustaviin esiintymiin ja sallii samalla suojelun tuottamana hyötynä vain luontaisen palautumisen. Koska luonnontilassa tai lähellä luonnontilaa olevien edustavien kohteiden tila ei voi juurikaan parantua, tämä yhdistelmä tekee nykyisestä luonnonsuojelulain 100 §:stä kuolleen kirjaimen ja suojeluhyvityksen käytöstä ekologisessa kompensatiossa tai luontoteoissa käytännössä mahdotonta. Lisäksi suojeluhyvityksen rajaus ainoastaan uhanalaisiin luontotyyppeihin estää uhanalaisten lajien ja kaikkien ei-uhanalaisten luonnonarvojen edustavien esiintymien suojelun, vaikka niiden turvaaminen osana kompensatioita ja luontotekoja olisi ekologisesti järkevää ja ehkäisisi tulevaa uhanalaistumista.

Odotimme, että luonnonsuojelulain muutoksessa olisi korjattu tämä epäkohta. Nykyisellä lainsäädännöllä yksityisen sektorin osallistuminen luonnonarvomarkkinoiden kautta tapahtuvaan suojeluun on tehty käytännössä mahdottomaksi. Tämä on erityisen haitallista, koska luontokadon ehkäisyn ja toimien kustannustehokkuuden näkökulmasta luonnon suojelemisen tulisi olla ensisijainen ja priorisoitu toimenpide ennallistamisen sijaan. Nykyinen lainsäädäntö luo tilanteen, jossa yksityinen rahoitus tulisi ohjautumaan luonnonarvomarkkinoiden kautta lähes pelkästään ennallistamistoimiin, mikä ei ole järkevää luontokadon ehkäisemisen ja resurssien tehokkaan käytön kannalta. On ristiriitaista, että samaan aikaan kun valtio asettaa suuria toiveita yksityisen sektorin panokselle luontokadon torjunnassa, suojelun rahoittaminen on tehty luonnonarvomarkkinoiden kautta mahdottomaksi. Tätä ristiriitaa korostaa se, että julkiset suojelun määrärahat osoittautuvat jatkuvasti riittämättömäksi yksityisten maanomistajien suojeluhaluun nähden.

Ymmärrämme, että 100 §:ään liittyvän varovaisuuden taustalla ovat vältetyn haitan eli avoided loss -krediittien todentamiseen liittyvät haasteet. Vaikka suojeluhyvityksiin on kohdistunut myös kriittistä keskustelua, kansainväliset IAPB:n ja BCA:n asiantuntijalinjaukset korostavat niiden olevan välttämätön väline luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Suojeluhyvitysten käyttö on perusteltua, kunhan markkinoilla edellytetään tiukinta mahdollista lisäisyyttä eli takeita siitä, että suojelu on nimenomainen seuraus luontokrediittirahoituksesta. Lisäksi järjestelmän on perustuttava tehokkaaseen vuotovaikutusten estämiseen. Kun nämä kriteerit asetetaan sääntelyn pohjaksi, vältettyyn haittaan perustuvat krediitit voivat olla keskeinen osa vaikuttavaa korkean integriteetin luontorahoitusta. Kun pohjaksi luodaan tarkkarajainen ja yksityiskohtainen sääntely, suojeluhyvitystä voidaan ja tulee käyttää myös Suomessa.

Suojeluhyvityksen määritelmä tulisikin muuttaa Suomen luonnonsuojelulaissa ja kompensatioasetuksessa kansainvälisten käytänteiden mukaiseksi siten, että suojelusta syntyvä hyöty perustuu luonnon heikkenemisen estämiseen eli suojeltavaan alueeseen kohdistuvien uhkien torjumiseen. Lisäksi suojeluhyvitys tulisi sallia myös ei-uhanalaisille ja ei-suojelluille lajeille sekä luontotyypeille. Haittojen estämisen ja edustavassa tilassa olevien kohteiden turvaamisen ekologisen kompensaaion kautta tulisi olla mahdollista myös muulle kuin uhanalaiselle luonnolle, koska elinvoimaistenkin luonnonarvojen edustavien esiintymien säästäminen ehkäisee tehokkaasti tulevaa uhanalaistumiskehitystä.

Porvari Marjukka
RELEX Säätiö